

Audiència. L'Any de la Fe. Jesucrist, «mitjancer i plenitud de tota la revelació»

Audiència del Papa Benet XVI del 16 de gener: “la història de la salvació és la història de Déu amb la humanitat, és la història d'aquesta relació de Déu que es revela progressivament a l'home, que es fa conèixer a ell mateix, el seu rostre”.

15/01/2013

Benvolguts germans i germanes,

El concili Vaticà II, en la Constitució sobre la revelació divina *Dei Verbum*, afirma que la veritat íntima de tota la revelació de Déu resplendeix per a nosaltres «gràcies a Crist, el qual és alhora mitjancer i plenitud de tota la revelació» (n. 2). L'Antic Testament ens narra com Déu, després de la creació, malgrat el pecat original i l'arrogància de l'home de voler-se posar al lloc del seu Creador, ofereix novament la possibilitat de la seva amistat, especialment a través de l'aliança amb Abraham i el camí d'un petit poble, el d'Israel, que ell elegeix no amb els criteris del poder terrenal, sinó simplement per amor. És una elecció que continua sent un misteri i que revela l'estil de Déu que crida alguns, no per excloure els altres, sinó perquè facin de pont que condueixi fins a ell: l'elecció és sempre elecció per als altres.

En la història del poble d'Israel podem seguir els passos d'un llarg

camí en què Déu es dóna a conèixer, es revela, entra en la història amb paraules i amb accions. Per a aquest treball, ell se serveix de mitjancers, com Moisès, els profetes, els jutges, persones que comuniquen al poble la seva voluntat, recordant la necessitat de ser fidels a l'aliança i de mantenir viva l'esperança de la realització plena i definitiva de les promeses divines.

I és la realització d'aquestes promeses el que hem contemplat per Nadal: és la revelació de Déu que arriba al seu punt màxim, a la seva plenitud. En Jesús de Natzaret, Déu realment visita el seu poble, visita la humanitat d'una manera que va més enllà de totes les expectatives: envia el seu Fill unigènit; Déu mateix es va fer home. Jesús no ens diu qualsevol cosa de Déu, no parla simplement del Pare, sinó que és la revelació de Déu, perquè és Déu, i ens revela així el rostre de Déu. En el pròleg del seu

evangeli, sant Joan escriu: «A Déu, ningú no l'ha vist mai: el seu Fill únic, que és Déu i està en el si del Pare, és qui l'ha revelat» (*Jn* 1, 18).

Vull centrar-me en aquest «revelar el rostre de Déu». En aquest sentit, sant Joan, en el seu Evangeli, ens relata un fet significatiu que hem escoltat avui. En acostar-se a la passió, Jesús reafirma els seus deixebles, exhortant-los a no tenir por i a tenir fe; després estableix un diàleg amb ells en el qual els parla de Déu Pare (cf. *Jn* 14, 2-9). En un moment determinat, l'apòstol Felip demana a Jesús: «Senyor, mostra'ns el Pare, i no ens cal res més» (*Jn* 14, 8). Felip és molt pràctic i concret, diu el que nosaltres també voldríem dir: «Volem veure'l, mostra'ns al Pare»; demana «veure» el Pare, veure el seu rostre. La resposta de Jesús és una resposta no sols per a Felip, sinó també per a nosaltres, i ens porta al cor de la fe cristològica; el Senyor li

diu: «Qui m'ha vist a mi ha vist el Pare» (Jn 14, 9). Aquesta expressió conté de manera sintètic la novetat del Nou Testament, aquella novetat que va aparèixer a la gruta de Betlem: Déu es pot veure, Déu ha mostrat el seu rostre, és visible en Jesucrist.

Al llarg de l'Antic Testament és recurrent el tema de la «recerca del rostre de Déu», el desig de conèixer aquest rostre, el desig de veure Déu com és; tant que el terme hebreu *pānîm*, que significa 'rostre', s'esmenta almenys 400 vegades, 100 de les quals es refereix a Déu: 100 vegades es refereix a Déu, per si volem veure el rostre de Déu. Això no obstant, la religió jueva prohibeix totes les imatges, perquè Déu no pot ser representat com ho feien els pobles veïns amb el culte als ídols; per tant, amb aquesta prohibició de les imatges, l'Antic Testament sembla excloure totalment la possibilitat de

«veure» del culte i de la devoció. Què significa, doncs, per a l'israelita piadós, cercar el rostre de Déu, malgrat saber que no pot haver-hi una imatge?

La pregunta és important: per una part vol dir que Déu no pot ser reduït a un objecte, com una imatge que s'agafa amb la mà, ni tampoc es pot posar com una cosa al lloc de Déu; i per altra part, però, s'afirma que Déu té un rostre, és a dir, que és un «tu» que pot entrar en una relació, que no està tancat en el seu Cel per mirar la humanitat des de dalt. Sens dubte Déu està per damunt de tot, però es dirigeix a nosaltres, ens escolta, ens veu, parla, estableix pactes, és capaç d'estimar. La història de la salvació és la història de Déu amb la humanitat, és la història d'aquesta relació de Déu que es revela progressivament a l'home, que es fa conèixer a ell mateix, el seu rostre.

El primer dia de l'any, l'1 de gener, vam escoltar, en la litúrgia, la bonica oració de benedicció sobre el poble: «Que el Senyor et beneeixi i et guardi, que el Senyor et faci veure la claror de la seva mirada i s'apiadi de tu; que el Senyor giri cap a tu la mirada i et doni la pau» (*Nm* 6, 24-26). L'esplendor del rostre diví és la font de la vida, és allò que ens permet veure la realitat; la llum del seu rostre és la guia de la vida.

A l'Antic Testament hi ha una figura a la qual està connectat d'una manera molt especial el tema del «rostre de Déu»; es tracta de Moisès, a qui Déu va escollir per alliberar el poble de l'esclavitud d'Egipte, perquè li donés la Llei de l'aliança i el guiés cap a la Terra Promesa. Doncs bé, en el capítol 33 del llibre de l'Èxode, es diu que Moisès tenia una relació propera i confidencial amb Déu: «El Senyor parlava a Moisès cara a cara, com un home parla amb un altre» (v.

11). En virtut d'aquesta confiança, Moisés pregunta a Déu: «Deixa'm contemplar, si et plau, la teva glòria», i la resposta de Déu és clara: «Jo faré passar davant teu tota la meva bondat i pronunciaré el meu nom, que és "el Senyor". [...] No podràs veure el meu rostre, perquè el qui em veu no pot continuar vivint. [...] Aquí vora meu tens aquest lloc. [...] Em podràs veure d'esquena; però el meu rostre, ningú no el pot veure» (v. 18-23). Per una part, hi ha un diàleg cara a cara, com a amics, però per l'altre, hi ha la impossibilitat, en aquesta vida, de veure el rostre de Déu, que resta ocult; la visió és limitada. Els Pares diuen que aquestes paraules: «Em podràs veure d'esquena», vol dir: tu només pots seguir Crist i seguint-lo veure per darrere el misteri de Déu; a Déu se'l pot continuar veient d'esquena.

Això no obstant, alguna cosa nova s'esdevé amb l'Encarnació. La

recerca del rostre de Déu rep un canvi inimaginable, perquè ara es pot veure aquest rostre: el de Jesús, el del Fill de Déu que es va fer home. En ell es compleix el camí de la revelació de Déu iniciat amb la crida d'Abraham, ell és la plenitud d'aquesta revelació, perquè ell és el Fill de Déu, i és ahora «mitjancer i plenitud de tota la revelació» (Const. Dogm. *Dei Verbum*, 2), en ell el contingut de la Revelació i el Revelador coincideixen. Jesús ens mostra el rostre de Déu i ens fa conèixer el nom de Déu. En l'oració sacerdotal de l'Última Cena, ell diu al Pare: «He fet conèixer el teu nom als homes. [...] Jo els he fet conèixer el teu nom» (cf. *Jn* 17, 6.26).

El terme *nom de Déu* es refereix a Déu com aquell que està present entre els homes. A Moisès, davant la bardissa que cremava, Déu havia revelat el seu nom, és a dir, s'havia tornat invocable, havia donat un

senyal concret del seu «ser» entre els homes. Tot això troba la seva realització i plenitud en Jesús: Ell inaugura d'una manera nova la presència de Déu en la història, perquè qui el veu a ell, veu el Pare, com diu a Felip (cf. *Jn* 14, 9). El cristianisme —diu sant Bernat—, és la «religió de la paraula de Déu»; però no, «d'una paraula escrita i muda, sinó del Verb encarnat i viu» (*Hom. super missus est*, IV, 11: PL 183, 86B). En la tradició patristica i medieval s'utilitza una fórmula particular per a expressar aquesta realitat: es diu que Jesús és el *Verbum abbreviatum* (cf. *Rm* 9, 28, en referència a *Is* 10, 23), la Paraula curta, abreujada i substancial del Pare, que ens ho ha dit tot sobre ell. En Jesús tota la Paraula és present.

En Jesús la mediació entre Déu i l'home també troba la seva plenitud. A l'Antic Testament hi ha una gran quantitat de figures que han

desenvolupat aquesta funció, sobretot Moisès, l'alliberador, el guia, el «mitjancer» de l'aliança, com ho defineix també el Nou Testament (cf. *Ga* 3, 19; *Ac* 7, 35; *Jn* 1, 17). Jesús, Déu veritable i home veritable, no és simplement un dels mitjancers entre Déu i l'home, sinó que és «el mitjancer» de la nova aliança i eterna (cf. *He* 8, 6; 9.15, 12.24), «Hi ha un sol Déu; hi ha també un sol mitjancer entre Déu i els homes, l'home Jesucrist» (*1Tm* 2, 5; *Ga* 3, 19-20). En ell podem veure i conèixer el Pare; en ell podem invocar Déu amb el nom d'«Abbà, Pare»; en ell se'ns dóna la salvació.

El desig de conèixer Déu veritablement, que és veure el rostre de Déu, està present en tots els homes, fins i tot en els ateus. I tenim, potser sense saber-ho, aquest desig de veure qui és Ell, quina cosa és, qui és per a nosaltres. Però aquest desig es realitza en el seguiment de Crist,

així el veiem per darrere i finalment també veiem Déu com un amic, el seu rostre en el rostre de Crist. L'important és que seguim Crist no sols en el moment en què tenim necessitat, i quan trobem un lloc entre les nostres tasques diàries, sinó amb la nostra vida com a tal. Tota la nostra existència s'ha de dirigir cap a l'encontre amb Jesucrist, per estimar-lo; i, en ella, ha de tenir un lloc central l'amor al proïme, aquell amor que, a la llum del Crucifix, ens fa reconèixer el rostre de Jesús en els pobres, en els febles, en els que pateixen. Això només és possible si el rostre veritable de Jesús s'ha fet familiar en l'escolta de la seva Paraula, parlant interiorment; perquè en entrar en aquesta Paraula, és quan de veritat el trobem, i per descomptat en el misteri de l'eucaristia.

A l'Evangelí de sant Lluç és significatiu el passatge dels dos

deixebles d'Emmaús, que reconeixen Jesús en partir el pa, però preparats durant el camí per ell; disposats gràcies a la invitació que li van fer perquè es quedés amb ells, preparats pel diàleg que va fer abrusar els seus cors; és així que, al final, van veure Jesús. També per a nosaltres, l'eucaristia és la gran escola on aprenem a veure el rostre de Déu, entrem en una relació íntima amb Ell; i aprenem al mateix temps a dirigir la mirada cap al moment final de la història, quan ell ens omplirà amb la llum del seu rostre. A la terra caminem cap a aquesta plenitud, a l'espera joiosa que es compleixi realment el regne de Déu. Gràcies.
